

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ

*Анна Мамецька, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Оксана Сорочинська, канд. педагогічних наук, доцент
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

Актуальність дослідження. Сьогодні особливо важливо виховувати патріотизм серед молодого покоління. Виховання юних патріотів - дуже тривалий процес. Він потребує зусиль з боку педагогів та батьків, усвідомлення ними належної поведінки, розуміння виховних питань та вибору відповідних форм і методів для дітей дошкільного віку.

Перебудова громадянської освіти в Україні залежить від зусиль відповідальних людей, які вболівають за свою Батьківщину і здатні відстоювати її інтереси. Виховання громадян-патріотів зараз є нагальним завданням, щоб гарантувати майбутнє всієї української нації. Одним із вразливих місць в освіті є відсутність чітких життєвих орієнтирів для молодого покоління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагоги (Г. Сковорода, С. Русова, О. Сухомлинський, К. Ушинський) приділяли значну увагу розробці теорій патріотичного виховання підростаючого покоління. Новітні засади сучасного патріотичного виховання дітей дошкільного віку представлені у працях І. Беха, В. Борисова, М. Боришевського, П. Гнатенка.

Велике значення в розробці сучасних підходів до формування основ національної самосвідомості у дітей старшого дошкільного віку мають розвивальні концепції Л. Артемової, А. Богущ, Н. Лисенко, Т. Поніманської та О. Шевченко. Кілька аспектів використання музичного фольклору у патріотичному вихованні дітей висвітлено у працях В. Гошовського, Т. Вовк, С. Садовенко, Т. Стегайло, І. Хланта та інших.

Насамперед, патріотизм - це любов до культури, створеної Батьківщиною та народами, що проживають у її межах; А. Макаренко та В. Сухомлинський підкреслюють, що шлях долучення до надбань світової культури та загальнолюдських цінностей лежить через розуміння власної культури та національних цінностей. При цьому вони наголошують на важливості якомога раннього включення фольклору у сферу патріотичної діяльності, що має здійснюватися з дітьми вже в дошкільних закладах.

Метою статті є використання українського музичного фольклору у патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Дошкільне дитинство - відповідальний період у становленні особистості. Його актуальність полягає в тому, що прагнення дітей дошкільного віку до пізнання власної національної культури та оволодіння її здобутками наштовхується на мінімальні обмеження в освоєнні музичного фольклору. Виховання патріотизму дітей дошкільного віку засобами музичного фольклору потребує глибокого та системного підходу, а не поверхневих та епізодичних практик.

Патріотизм - це природна любов до землі, мови і культури своєї Батьківщини, глибоке моральне почуття, показник і вираз найвищого прояву духовного світу людини [1, с. 2] Найважливішим завданням розвитку патріотизму в ДНЗ є ознайомлення дітей дошкільного віку з історією, культурою та звичаями своєї країни та її народу. Найважливіше завдання - дати їм чітке уявлення про

свою національну культуру, яка проявляється як знання про історію, культуру, звичаї власної країни та свого народу.

Методами і засобами патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку є дитячі музичні народні казки, в яких особливо яскраво виражена виховна і патріотична спрямованість [3, с. 20]:

- Колискові, пестушки, забавлянки, лічилки, примовки, пісні та ігри сприяють підготовці дітей до життя, допомагають їм освоювати навколишнє середовище;

- Обрядові забави та ігри вчать наслідувати трудові процеси дорослих;

- Пісні, забавлянки, примовки та ігри мають комплексний характер, що впливає на інтелектуальний розвиток.

Музичний фольклор виконує основну педагогічну функцію формування моральних і поведінкових культурних норм, але не в очах педагогів. Розуміючи патріотизм як соціальну емоцію, змістом якої є любов до Батьківщини, гордість за минуле і сьогодення Батьківщини, готовність підпорядковувати свої інтереси інтересам Батьківщини і свого народу, прагнення захищати інтереси Батьківщини і свого народу, виховний процес буде більш ефективним, якщо в освітній діяльності використовувати педагогічну систему, засновану на дослідженнях музичного фольклору [2, с. 13]: 1) освоєння культурних традицій у процесі підготовки і проведення народних свят; 2) побудови тематичних бесід на основі історичного минулого в традиційній культурі України; 3) розкриття змісту музичного репертуару, розучується з дітьми старшого дошкільного віку, що включає в себе знання про народних героїв, національно-культурні традиції, події історичного минулого.

У дошкільних закладах пісні впроваджуються під час підготовки музичних занять, сюжетно-рольових ігор та тематичних розваг. Дослідження фольклору включає розробку системи занять, визначення пісенних жанрів, які впливають на виховання патріотизму у дітей старшого дошкільного віку, а також співвіднесення змісту музичного фольклору з тематикою занять та стандартами патріотичного виховання. Музичний фольклор став важливим інструментом у розробці занять з патріотичного виховання.

Розвиток народної культури не повинен зводитися до суми вивчених музичних творів, а має передбачати створення атмосфери, в якій ці твори можуть народжуватися та існувати, коли народна мудрість проникає глибоко в серце. Саме тому ми включили в наші уроки поряд з музичним фольклором усну народну творчість (прислів'я, приказки, загадки, лічилки) та народне мистецтво. Це сприяло найбільш яскравому і повному сприйняттю музичних образів, стимулювало інтерес і допомагало набуту знань, необхідних для розвитку патріотизму. Матеріал уроку був зрозумілим, доступним і відповідним до віку, водночас діти були добре поінформовані про взаємозв'язок людини і природи, про те, як люди працювали і як виражали це в піснях.

Вивчення календарних свят, обрядів, які передавалися в кожній родині з покоління в покоління, пов'язаних із ними пісень, ми розглядали як базу, основу виховання патріотизму у дітей старшого дошкільного віку. І як більш складний рівень виховання патріотизму – через історичну пісню, героїчний епос вивчалось історичне минуле нашого народу [2, с. 6].

Музично-фольклорні ігри також допомагали дітям зрозуміти значення праці в житті людини. Під час гри вони ставали учасниками трудового процесу від початку до кінця. Такі заняття включали в себе певний зміст: 1) народний

календар, народні звичаї та обряди; 2) побут, уклад життя; 3) жанри літературного фольклору.

Колискові пісні є одним з найдавніших видів народної виконавської творчості і відіграють особливу роль у розвитку підростаючих поколінь. Цей жанр фольклору характеризується високим поетичним осмисленням світу, глибиною мелодії та багатством образів. Колискові пісні - це також перший урок, який у доступній формі знайомить дітей з побутовими питаннями та моральними цінностями, заохочує до працьовитості, порядку, добра та справедливості.

Дітям дошкільного віку рекомендується вивчати веснянки та гаївки під супровід. Як дуже давня народна творчість, що характеризує наше далеке минуле, тобто нашу первісну культуру, веснянки та гаївки мають велику цінність, вони є нашою праісторією, свідчать про життя наших предків, а тому заслуговують на те, щоб бути збереженими для розвитку патріотизму у дітей та впроваджені у навчально-виховний процес у закладах дошкільної освіти [4, с. 10].

Сьогодні ми живемо в дуже складні часи. Тому дуже важливо, щоб у душах дітей завжди горів вогник любові до рідної землі, звичаїв і традицій. Виховання на тему українського фольклору допомагає розвивати у дітей дошкільного віку не тільки патріотизм, позитивні почуття та ціннісне ставлення до національної культури, а й почуття відповідальності за збереження культурної спадщини.

Висновок На сучасному етапі національно-духовного відродження України дедалі гостріше постають проблеми формування патріотизму та національної ідентичності у підростаючого покоління. Науковці та педагоги-практики розуміють, що виховання свідомого громадянина і патріота означає формування певних знань, умінь, навичок, особистісних якостей і характеру.

У дошкільному віці закладаються основи свідомості та самосвідомості (діти починають усвідомлювати суспільні цінності та керуватися у своїй поведінці моральними нормами). Зокрема, це найбільш сприятливий період для формування основ національної ідентичності, включаючи розуміння приналежності до нації, пробудження прив'язаності та поваги до власної мови, традицій і символів, виникнення базових характеристик національної самосвідомості.

Вивчення особливостей та педагогічного потенціалу музичного фольклору доводить, що він, як явище української народної творчості, консолідує народну філософію, етику та естетику, є цінним у сучасній освітній практиці та невід'ємною складовою навчально-виховного процесу в ЗДО.

Список використаних джерел

1. Гавриш Н. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи / Н.Гавриш, К.Крутій // Дошкільне виховання. 2015. №8. С.2-7
2. Кузьмук Л. Плекаємо патріотів / Л.Кузьмук // Дошкільне виховання. 2015. №8. С.14-17
3. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті // Освіта України. 2001. №1. С.22-25.
4. Формування національної свідомості дитини // Дошкільний навчальний заклад. 2010. №9 (45). С. 30-49.